

דחיית לידה ראשונה בזוג צעיר

לבקשת רבים, נכתב כאן סיכום קצר המבאר את הסוגיה, את השיקולים השונים הסובבים סביב דחיית הלידה הראשונה ואת ההדרכה הראויה בעניין זה. ייאמר מייד כי בנושא זה נכתבו תשובות רבות, וישנן לגבי עמדות שונות¹. כיוון שמדובר במאמר קצר, לא אצטט את השיטות השונות ולא אתפלמס אתן, כי אם אציג את הדברים באחת מהדרכים האפשריות, הנראית לי קרובה יותר לרצון שמים. אדגיש כי הדברים נכתבו לאחר שנבחנו דברי חלק גדול מאוד מפוסקי דורנו, וגם לאחר שיחות עם תלמידי חכמים שבדור על סוגיה זו. בעבר ישבתי עם כל זוג שפנה אליי בנושא, ולמדנו דף מקוצר שכתבתי בנושא. כדי שלא יתקיימו ברבני דורנו דברי יתרו למשה - "נבול תיבול" - נכתבים הדברים ברשות הרבים הציבורית².

א. עמדת המוצא

עם תום בריאת האיש והאשה נאמר בספר בראשית:

על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו, ודבק באשתו והיו לבשר אחד.

המעין היטב ימצא כי בפסוק זה עוצבו שלושת מרכיבי הקשר שבין איש ואשה: (א) עזיבת הקהילה הקודמת (אביו ואמו) ויצירת קהילה זוגית חדשה; (ב) חיי אישות, שהם הדביקות בין איש ובין אשתו; (ג) הפיכתם לבשר אחד - לידת ילדים³. הזוגיות, האישיות וההורות הם אפוא חטיבה אחת. זו המציאות לכתחילה, ועל כן מתנגדת התורה לכל בידוד מרכיב אחד מבין האחרים. התורה מתנגדת לזוגיות ללא יחסי אישות וללא ילדים, התורה מתנגדת ליחסי אישות מחוץ למערכת הזוגית וליחסי אישות שאינם מובילים ללידת ילדים, והתורה מתנגדת ללידת ילדים מחוץ לזוגיות, ובדרך כלל גם ללידת ילדים מחוץ לקשרי אישות אלא אם כן מדובר במצבים מיוחדים.

כל זה במישור העקרוני. ברם, הסוגיה שבה אנו דנים היא סוגיה הנוגעת לדחייה זמנית של לידה

1. רוב העמדות הציבוריות בפסיקה הציונית הדתית מסתייגות מאוד מהיתר גורף וכללי לנוהג זה, ומתירות את דחיית הלידה הראשונה רק במצבים מיוחדים ונדירים, ובהיתר מיוחד של רב.
2. בעולם הרבני מקובל שעל בני זוג להתייעץ עם רב קודם שידחו לידה ראשונה. ברם, לאחר שנים רבות של ייעוץ לבני זוג בתחום זה אני מתקשה להבין מה נשתנתה הלכה זו מכל ההלכות, שבכל ההלכות אנו מפנים לייעוץ של רב רק כאשר מדובר במציאות מורכבת וחריגה, ואילו בהלכה זו שברגיל נובעת מעניינים ידועים יחסית אנו מתנים את הפסיקה בהתייעצות עם הרב. לא זו בלבד, אלא שלא ברור מהו שיקול הדעת שהרב עצמו מפעיל, ומה הוא משקלל יותר מאשר יכולים לשקלל בני הזוג. שמה תאמר כי חובת ההתייעצות נוגעת להתייעצות עם גורם חיצוני כדי למנוע "נגיעות" והשתמטות מיעוד בטיעוני שווא - נימוק זה הוא כבד משקל, אולם יש לדון בו במסגרת תפקידו של הרב כמוכח וכאחראי לקיום המצוות של קהילתו ולא במסגרת פסיקת הלכה ספציפית בנושא זה. וראה לקמן, פרק ד סעי' 3.
3. עיי רש"י: "לבשר אחד - הוולד נוצר ע"י שניהם ושם נעשה בשרם אחד".

ראשונה בשל נימוקים שונים: יש המבקשים לדחות בשל רצונם "לבנות את הזוגיות" קודם שיהיו להם ילדים; יש המבקשים להשלים את לימודיהם קודם להרחבת משפחתם; יש המבקשים להגיע לרווחה כלכלית מסוימת קודם שייטלו אחריות על משפחה; יש המבקשים לסיים את השירות הצבאי כדי שהלידה לא תהיה חוויה שאותה תעבור האשה לבדה ותיוותר עם ילד בבית לא סיוע מבעלה ועוד ועוד. הצד השווה שבכולם שאין הם מבקשים לפטור עצמם מבניית הקשרים הראויים ביניהם, כי אם לדחות את ביצועה, ולא זו בלבד אלא שהם רואים בדחייה זו מעין 'הידור מצווה', שכן כשתגיע השעה שיחפצו בילד, הוא ייכנס לעולמם בשמחה ובטוב לבב.

נדגיש כבר כעת כי בדברנו על דחיית לידה ראשונה אנו מאמצים את רעיון תכנון המשפחה אולם לא את השימוש המקובל במינוח זה. לצערנו, הוא משמש את הנוקטים בו כמילה נרדפת למיעוט הילודה במשפחה, ואילו אנו רואים בו מילה עליונה וקדושה, שכן היא משמשת לתכנון משפחה גדולה!

נתיב נוסף להתעוררותה של שאלה זו עולה עוד קודם לנישואין. זוגות צעירים מאוד שנוצר ביניהם קשר, אך הם אינם רואים את עצמם יכולים לשאת במשא גידול הילדים, בוחנים את השאלה מה ראוי יותר בעיני ההלכה - האם להמשיך את הקשר ביניהם ללא מיסודו כדת משה וישראל ובלבד שלא להיכנס למצב שבו הם דוחים את הלידה הראשונה, או שטוב בעיני ד' כי יינשאו האחד לשני וידחו את לידת הילדים.

ב. מדוע לא?

שישה נימוקים שונים מופיעים בדברי הפוסקים בדברם על איסור דחיית הלידה הראשונה. חלק מהנימוקים הם נימוקים הלכתיים ישירים, וחלק מהנימוקים מבוססים על רוח התורה וההלכה, לאור דברי הרמב"ן בפרשנותו למצוות התורה "קדושים תהיו":

א. מצוות פרייה ורבייה: לידה אינה רק אושר ושמחה של בני הזוג בהרחבת משפחתם כי אם גם מצוות עשה מן התורה. אמנם המצווה מוטלת ביסודה על האיש ולא על האשה⁴, אך בשעה שהם בני זוג היא מוטלת למעשה על שניהם⁵. חלק מהותי מהתורה תובע מבני אדם ולא רק מעניק להם אושר. כיוון שנצטוונו לפרות ולרבות, הרי ששיקול הדעת אינו מצמצם עצמו רק באושרם של בני הזוג, כי אם מחייב אותם. ישנו כלל יסודי של "מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה", ואין אנו רשאים להחמיץ את ההזדמנות לממש את מצוות ד' ולדחות את ביצוען.

ב. איסור התערבות בתהליך הטבעי מצד איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה: דחיית לידה

4. אף שנאמר לאיש ולאשה כאחד: "ויאמר להם א-להים: פרו ורבו ומלאו את הארץ...", נפסק כי אין האשה חייבת במצווה זו. ישנו ביאור מופלא לדין זה של בעל 'משך חכמה'. הוא ביאר כי אכן מלכתחילה המצווה הייתה מוטלת על שניהם כנאמר בסיפור הבריאה, אך כששב הקב"ה וציווה על כך לאחר המבול, אומר הפוסק: "ויברך א-להים את נח ואת בניו ויאמר להם: פרו ורבו ומלאו את הארץ..." (בראשית ט, א). בעל 'משך חכמה' מבאר גם מפני מה חל שינוי במחויבים במצווה זו: "לא רחוק הוא לאמור הא שפטרה התורה נשים מפרייה ורבייה וחייבה רק אנשים כי משפטי ה' ודרכיו דרכי נועם וכל תיבותיה שלום ולא עמסה על הישראלי מה שאין ביכולת הגוף לקבל". לאמור: כיוון שבין הבריאה ובין המבול התקללה האשה בכך ש"בעצב תלדי בנים", אין התורה מחייבת אותה לעבור את החוויה הקשה של הלידה כחובה עצמאית שלה. כאמור, הפוסקים דנו במידת החיוב שלה כחלק ממשפחה ומהברית שהיא כרתה עם בעלה בשעת נישואיה.

5. דיון זה הוא חלק מהשיקולים המופיעים בראשונים בהערה הבאה.

כלשהי מחייבת מציאות שבה תהיה התערבות מלאכותית ביחסי האישות שבין בני הזוג. יש אמנם הבדלים בין האמצעים השונים, אולם הצד השווה שבהם הוא שמדובר ביחסי אישות שאינם מאפשרים לידה. ישנם נימוקים הלכתיים כלליים המכוונים לצמצם את השימוש באמצעי מניעה בשל שאלת הוצאת שכבת זרע לבטלה לאור סוגיית ג' נשים משמשות במוך⁶ ופרשנותה על ידי חלק מהראשונים. כאשר מדובר בזוג שלו יש כבר ילדים יש נימוקים שונים המקילים בנסיבות מסוימות על השימוש באמצעים אלה, ואילו בחיי זוג שעוד לא קיים את המצווה, הנימוקים לקולא אינם קיימים.

ג. עמדת יסוד לגבי "והיו לבשר אחד": כאמור לעיל, יש לתורה עמדה עקרונית ביחס למבנה הזוגיות ולקשרים השונים המבססים אותו. אין התורה רואה את לידת הילדים כמנוגדת לזוגיות, אלא כחלק בלתי נפרד ממנה. יפים לעניין זה דבריו של הרב סולובייצ'יק⁷. לפיכך הטיעון כי למען הזוגיות טוב לדחות את לידת הילד הראשון אינו קביל מכוחה של רוח ההלכה. אמנם, עמדה זו אינה דוחה את שאר הנימוקים האפשריים לדחיית לידה ראשונה - שכן ייתכן ויש בהם פגיעה גם בחובת הלידה וגם בזוגיות - אולם היא יוצרת רקע לדיון, המלמד על התנגדות עקרונית לאותה הפרדת מהויות שבקשר המשפחתי.

ד. המציאות הטבעית: הטבע הבסיסי יצר מציאות של בניית זוגיות במשך כתשעה חודשים, ואין אנו מתערבים בצורה גסה בטבע. טענה זו היא חלק מעמדה כללית המנווטת בין שני יסודות בתורת ישראל - בין היסוד שקבע כי בעת בריאת העולם הניח ריבונו של עולם לאדם מרחב גדול של עשייה וציווה עליו שלא לקבל את העולם כפי שהוא אלא לפתחו ולהאדירו⁸, ובין הרעיון הבסיסי המצוי באיסור כלאיים (לדעת הרמב"ן), המלמד כי על האדם לפעול במסגרת העולם ולא לטשטש את ההבדל שבין הבורא ובין הנברא, בנוסף לחשש מפני הנזק שיכול להיווצר ממיינים חדשים⁹. מעבר לכך, הטבע מלמד כי לצורך "בניית זוגיות" ישנם לפחות תשעה חודשים מיום החתונה ועד יום הלידה הקרוב ביותר, ואילו הבניין לטווח ארוך אינו פוסק לעולם. בשלבים מאוחרים יותר של חיי בני הזוג אנחנו כבר לא חיים לאור הטבעיות הרגילה (שכן בימי המשנה והתלמוד הייתה ההנקה נמשכת שנתיים ללא כניסה להריון באופן טבעי, ועל כן המרחק בין לידה ללידה היה כשלוש שנים), ועל כן יש מקום לשקול את דחיית ההריונות הנוספים במידת ההכרח, אולם נימוק זה אינו תקף בלידה ראשונה.

6. נבאר בקיצור: הגמרא (יבמות יב, ב) קובעת כי שלוש נשים משמשות מיטתן בדרך שלא תוכלנה להיכנס להריון: קטנה, מעוברת ומניקה. ברם, נוסח זה אינו מבאר אם להן דווקא מותר לשמש במוך ולאחרות אסור (כעולה מפירוש רש"י: "מותרות לתת מוך במקום תשמיש..."), אך יש לציין כי רש"י ביאר אחרת במסכת נידה) או שהגמרא פוסקת שלוש נשים אלה חייבות לשמש במוך בשל סכנות שונות, דבר המלמד שאין אחרות חייבות אך מותר להן (כשיטת רבנו תם שם). מעבר לכך, לא ברור מהי הטכניקה שבה מדובר. בעלי התוספות (ד"ה שלוש) מציינים שיש מחלוקת אם מדובר בהכנסת מוך לאותו מקום קודם תשמיש המיטה (כמו אמצעי המניעה השונים הנוהגים היום) ואז מדובר בהיתר גורף יחסית, או שמדובר באמצעי מניעה של "היום שאחרי" ועל כן הם מותרים לשאר הנשים וגי הנשים חייבות. ישנן עוד שיטות בראשונים שאינן תולות את שתי השאלות הללו האחת בשנייה.

7. עיי איש וביתו עמ' 62: "נישואין של ברית הריהם קהילה טבעית ומולידה...".

8. ראה לקמן הערה 13.

9. "...וגם זה מטעמי איסור הכלאים, כי יבואו מן ההרכבות צמחים יעשו פעולות נכריות יולידו שינויים ממנהגו של עולם לרע או לטוב, מלבד שהן עצמן שינוי ביצירה, כאשר פירשתי כבר..." (דברים יח, ט).

ה. התמודדות עם הפינוק: חלק מהנימוקים הנמצאים בפי המבקשים לדחות לידה ראשונה מנוגדים ליסוד הגדול של "אדם לעמל יולד". אין אנו בורחים מהייעוד הגדול שהוטל עלינו על ידי ריבונו של עולם, ואין אנו מבקשים לעצמנו דרכי פטור מייעוד זה. ועם זאת עדיין יש להבחין בין משפחה שיש לה חמישה ילדים צפופים, שאין לראות דחייה מסוימת של הלידה הבאה כפינוק, לבין לידה ראשונה.

ו. הסכנה הרפואית: הדחייה מעלה את אחוז הסיכונים הרפואיים למניעת היכולת להיכנס להיריון בעתיד. מובן הדבר שעובדה זו תלויה במשתנים רבים, כמו גיל האישה, השיטה שבה דוחים את ההיריון, הטיפולים הרפואיים שבמהלך הדברים וכדו', אולם אין ספק כי מדובר בנוק מסוים ואין זה משנה באיזו שיטה נוהגים.¹⁰ לאור דברים אלה לכאורה יכולים היינו לפסוק פסיקה חד משמעית כי ראוי שבני זוג לא ימנעו עצמם מקיום מצווה חשובה זו, שהיא חלק בלתי נפרד מבניינם האישי, ויעשו כל מאמץ ראוי כדי לבנות את ביתם בדרך שלכתחילה, ללא כל דחייה יזומה של הלידה הראשונה.

ג. מדוע כן?

ברם,

כבכל סוגיה הלכתית ניתן לערער על הנימוקים השונים, ואף להציב מולם נימוקים המתבוננים בחיוב או בהשלמה על סוגיית דחיית הלידה הראשונה. אנו נעמיד את נימוקי הנגד באותו סדר שבו נאמרו הדברים בפרק הקודם - על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

1. מצוות פרייה ורבייה: על אף העובדה שמדובר במצווה, יש לזכור שני עניינים. ראשון בהם הוא שאין האשה מצווה על כך, ועל כן יש לבחון אם ניתן מבחינה הלכתית להטיל עליה חובה זו במקום שבו היא מבקשת לדחותה מעט בשל אילוצים הקשורים אליה. ברם, גם אם נניח שעם חתונתם השתעבדו בני הזוג האחד לשני בענייני הלידה, אנו מכירים בהלכה מציאות של דחיית מצוות עשה באופן זמני כדי שתתקיימה בהידור גדול יותר.¹¹ דוגמה לדבר: רוב הבריתות אינן נעשות בהנף החמה, כי אם מאוחר יותר, אף על פי שזו מצוות עשה "ויביום השמיני ימול בשר עורלתו", ואנו אף דוחים לכתחילה את קידוש הלבנה כדי שתיאמר התפילה במעמד מכובד יותר. אלה כמובן דוגמאות בלבד. מובן הדבר שניתן להשתמש בטיעון זה רק אם אכן מתכוונים

10. מבחינה רפואית, הסכנה לעקריות גדולה יותר במניעת היריון לפני הלידה ראשונה. אגב, בכינוס הישראלי של אגודה הפריה (איליה) הוחלט לאחרונה שרופאים חייבים להסביר לזוגות הדוחים לידה ראשונה את הסכנות שבדבר, כדי שהחלטת שלהם תהיה חופשית.

לכך חשוב להוסיף, שאחוזי הזוגות הסובלים מבעיות פוריות הוא גבוה למדי. אם דוחים את הלידה הראשונה, התוצאה היא שבאותם זוגות תתגלה הבעיה באיחור ניכר, והטיפול יתחיל באיחור ניכר בהתאם. מה שאין כן בדחייה של לידה שנייה.

11. המהרי"ט (יו"ד סי' מז) הדן אמנם בשאלה שונה (שבועה שנשבע אדם לאביו של ארוסתו שלא ישא אשה אחרת במקומה, אלא שהנישואים ביניהם יכולים להיות רק עוד שש שנים, אם זה נשבע לבטל את המצווה) מערער על ההקבלה למצוות שונות בטיעון זה: "...אבל מצות פריה ורביה א' היא כל ימי חייו ומשקיימי נפטר הימנה, הילכך כל שמתעצל בה שיהיו מצוי היא ולא ביטול שהרי אם עשאה לבסוף קיים את המצווה, ומיהו מאחר שהוא מצווה מעתה הרי הוא מבטל קיום מצוה כמו שהוכיח מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב הרי זה עובר ומבטל מצות עשה". ועיי' שו"ת באהלה של תורה ח"א סי' סו-סז, שהעלה את הטיעונים הללו בהקשר לדחייה של לידה שנייה.

- לקיים את מצוות הלידה מאוחר יותר במצב שבו בני הזוג מרגישים מוכנים יותר לקיימה, ואז יגדלו את הילד מתוך מצב רגשי מתוקן יותר; דבר שיש מקום לראותו כיהידור מצווה!
- 2. הוצאת שכבת זרע לבטלה:** ההלכה לא אסרה את תשמיש המיטה באשה מעוברת, מניקה, איילונית, זקנה או מי שאינה יכולה ללדת מסיבות אחרות. כאן מצוי אפוא הבסיס כי מי שמקיימים יחסי אישות בדרך הרגילה אינם עוברים על איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה. לפיכך באמצעים המקובלים ביותר - גלולות (בהתקן לא ניתן להשתמש לפני לידה) - בעיה זו כמעט ואינה קיימת. לעומת זאת, אם הזוג נזקק לאמצעים אחרים זו שאלה מסובכת יותר מבחינה הלכתית.
- 3. והיו לבשר אחד:** ראשית, חלק מהראשונים מבאר שמדובר על עצם הזיווג שבאמצעותו נעשים בני הזוג לבשר אחד, ולא על הלידה¹². ברם, גם אם נניח שהפסוק מדבר על לידה, אנו חייבים לשוב ולהזכיר את הנאמר לאורך דיונו - המגמה אינה לפטור מההוויה לבשר אחד, כי אם בדחייה זמנית, וקשה אפוא לבוא בשמו של טיעון זה ולאסור את הדחייה.
- 4. התערבות בטבע:** כאמור לעיל, ישנו מתח מתמיד בין שני כיוונים. אנו מכירים את המדרש הידוע המלמד כי העולם ניתן לאדם כדי שיהפוך אותו לטוב יותר¹³. אם נניח שבדרך זו העולם נעשה טוב ביותר, שכן הילדים מתקבלים בשמחה בשעה שבני הזוג חפצים בהם, ייתכן ולא זו בלבד שאין אנו רשאים לבוא בשמו של טיעון זה לאסור את דחיית הלידה הראשונה, אלא שאולי אנו עשויים דווקא לראותו בחיוב.
- 5. תביעות ולא פינוק:** ראשית, אין מדובר בטיעון תקף מבחינה הלכתית, וכלל אין זה ברור כי אין התורה מתירה לאדם להתפנק בחייו. ברם כאמור לעיל כמה פעמים, לו הייתה המגמה פטור מחובת האדם בעולמו היה מקום לבקר אותה. אולם כיוון שאנו עוסקים בזוג שהמגמה היסודית אינה כזו, קשה לבוא בשמו של טיעון זה, וייתכן ומדובר בבניין של ממש. קשה למדוד את נושא הפינוק, שכן סביר להניח כי דחיית לידה ראשונה מקרינה גם על לידות אחרות, אולם מאמר זה דן בעיקר בזוגות המתכוונים לגדל משפחה גדולה.
- 6. הסיכון הרפואי:** אכן מדובר בסיכון, אולם יש לזכור כי בשל גילם הצעיר של המתלבטים מדובר בסיכון קטן יחסית. לא זו בלבד, אלא שאין זה פשוט כלל ועיקר שאסור להיכנס לרמה מסוימת של סיכון כאשר מדובר בשיפור איכות החיים ובעיקר באיכות הרמה הנפשית והרוגע של בני הזוג. דוגמה יפה לדבר ניתן לראות בדיון העוסק בהיתר ניתוחים פלסטיים משיקולי אסתטיקה¹⁴. נזכיר כי באמת מדובר בסיכון של ממש, אולם הוא כשלעצמו אינו יכול להוות סיבה לאיסור חד משמעי על דחייה לזמן מסוים.

ד. המשמעות הציבורית

קודם שנבוא להכריע בשיקולים השונים נדגיש עוד כמה עניינים, המשפיעים על שיקול הדעת ההלכתי, אך אינם טיעונים ישירים למקרה הנדון, אלא טיעונים כלליים בלבד. שניים מהטיעונים הם טיעונים

12. כך עולה מדברי החזקוני: "והיו לבשר אחד - ולא יזכה הוא באחרת והיא לא תזכה באחר", ועוד יותר מדברי בעל

הטורים: "וסמך ליה ויהיה שניהם ערומים, רמז למה שאמרו הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא וייתן כתובה".

13. "...א"ל: להוציאך חלק אי אפשר, אלא כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין עשייה, כגון החרדל צריך למיתוק,

התורמוסים צריך למיתוק, החיטין צריכין להיטחן, אפילו אדם צריך תיקון" (בראשית רבה יא, ו).

14. אמנם השיקולים הם שיקולים שונים, והם משפיעים על היקף ההיתר. ראה על כך סיכום באנציקלופדיה ההלכתית

רפואית, ערך "ניתוחים פלסטיים לנווי".

המשפיעים על האיסור לדחות לידה ראשונה ושניים מהם משפיעים דווקא על צד ההיתר:

1. על פוסק ההלכה להתחשב לא רק בשאלה הממוקדת הנוגעת לעניין עצמו, כי אם גם בהשפעותיה. דיוננו עסק בזוגות המבקשים את דחיית הלידה לצורך בניית משפחה גדולה יותר באהבה ובשמחה, אולם ההכרעה ההלכתית בדבר לא תיעצר בזוגות אלה, אלא תשפיע על מבנה המשפחה, על מקום הלידה במערכת הזוגית וכדו' של כל המשפחות כולן. לפיכך כובד הראש שהכרעה בסוגיה זו מחייבת הוא רחב בהרבה מהתמקדות בשיקול דעת מקומי.
2. קיימת סכנה של ממש שייווצר לחץ הפוך על זוגות שאינן נזקקים כלל להיתר זה, ומבקשים ליטול על עצמם את קיום המצווה באופן מידי וללא התפשרות. אם תיווצר נורמה של דחיית לידה ראשונה הרי שזוגות אלה יוכו למבטי זלזול ובוז, כאילו לא יכלו להתאפק מללדת, וכאילו לא נהגו בדרך הראויה. על פוסק ההלכה להתחשב בסכנה זו ולשקול את צעדיו לאור אפשרות זו.
3. הניסיון הרבני מלמד כי כפיית ילדים על זוגות צעירים עלולה להפוך לטראומה לכל החיים. נדגיש כי אנו עוסקים במצבי ספק, שכן זוגות רבים נטלו את המשימה על עצמם, ואף שלו הייתה ניתנת בחירה חופשית בידם היו עושים אחרת, כיוון שהם קיבלו הדרכה הלכתית לא לעשות כך - הצליחו לרומם את עצמם ולקבל בשמחה את הלידה. ברם, קיימים מצבים הפוכים, שבהם כפיית לידה ראשונה בהקדם זורעת זרעי מרד פנימי בעולמם של בני הזוג, שלעתים מצמיחים ענבי רוש ואשכולות מרורות, ואנו מוצאים נזק מצטבר לטווח ארוך. ואכן יש הרואים בכך את תפקידו של הרב בשיחה עם בני זוג. כך הוא יכול לעמוד על מצבם הנפשי של בני הזוג ועל יכולתם לקבל את הפסיקה, מתוך מודעות למחיר הכרוך בכך.
4. בחלק מהמקרים דחיית לידה ראשונה מונעת בעיות חמורות ביותר. בעיקר אמורים הדברים כאשר בני הזוג מתלבטים כאשר הם עדיין רווקים בין האפשרויות השונות. אם נפסוק כי אסור לדחות לידה ראשונה יהיו רבים שלא יינשאו, ודומה כי האפשרות ליפול בחטא גדולה במצב זה.

ה. דרך ההכרעה למעשה

נראה כי שיקול הלכתי נכון בין הנימוקים לכאן ולכאן מציב את ההדרכה הבאה: נקודת המוצא צריכה להיות אי-התערבות בלידה ראשונה. בני זוג המסוגלים לעמוד בכך צריכים ליטול על עצמם את המשימה הגדולה, ולזכות בהבאת ילדים לעולם ללא דחייה, כחלק בלתי נפרד ממבנה הנישואין. כאמור בראש דברינו, שילובם של המרכיבים השונים שבנישואין הוא הבסיס הנכון לקיומם. ברם, כאשר מתקיימות סיבות שונות שפורטו לעיל, ובני הזוג חשים כי חיים לאור עמדה ראשונית זו יביאו בחובם נזק יותר מאשר תועלת, והם מבקשים לדחות את הלידה הראשונה, נראה שניתן להתיר להם את הדבר בשני תנאים - שהמדובר בזמן קצר ובזמן קצוב, לאמור:

זמן קצר: קשה למדוד "קצר" במושגים מדויקים, אולם מדובר בסדר גודל של חודשים ולא של שנים. רק כך ניתן לטעון כי מדובר בדחייה זמנית ולא במהפכה עקרונית ובניתוק מרכיבי הנישואין האחד מהשני. גם בדוגמאות השונות שבהן אנו דוחים את ביצוען של מצוות עשה מסוימות אנו מקפידים שידובר בזמן קצר, ולא בשינוי התייחסות כולל¹⁵.

15. נראה שאין לחשוש ממדרון חלקלק. גם אם אנו מסכימים לעיקרון שיש להתיר את הדחייה, אין לחשוש ממצב שבו היתר לזמן קצר וקצוב יהפוך להיתר גורף. השאלה המונחת בין השורות היא אכן זו: מכוח מה אנחנו כרבים שמים עצמנו כאחראים על חיייהם האמוניים הפרטיים של בני הזוג, וכופים אותם שלא כהלכה לבוא לקבל היתר פרטני? בכל מקרה, מניסיוני למדתי כי בני הזוג הרוצים לחיות לאור דבר ד' אינם גולשים במדרון.

זמן קצוב: אין מדובר בדחייה "עד שיהיה לנו כוח", כי אם בהחלטה מתוכננת מראש מתי בעה"ית מנסים להיכנס להריון. הקביעה מראש של זמן קצוב תוחמת את הגבול, ומלמדת כי אין מדובר בהשתמטות מחובה. מובן הדבר שכל זה נאמר כאשר מדובר בבני זוג שבאופן עקרוני מתכוונים ברצינות לבנות משפחה גדולה כראוי, ודחיית הלידה הראשונה נובעת מסיבות מסוימות ומוגדרות היטב.

